

PROFESSOR JANNO REILJANI 70. SÜNNIAASTAPÄEVA TÄHISTAMINE TARTU ÜLIKOOLI MAJANDUSTEADUSKONNAS

Janno Reiljan

Janno Reiljan (1951–2018) oli majandusteaduskonna uuendaja, kes võitis murrangulistel 1990. aastatel vastutuse arenduse teaduskonna arengu eest dekaanina ja seejärel arendusprodekaanina. Sellest ajast on pärit paljud majandusteaduskonna tegevuse tänased aluspõhimõtted – teadustöö ja rahvusvahelise koostöö tähtsustamine, õppematerjalide ja üliõpilastööde kvaliteet, doktorantide suvekool. Janno Reiljan lõpetas majanduskübernetika eriala 1975. aastal *cum laude*, kaitses kandidaadiväitekirja Moskva Riiklikus Ülikoolis 1980. aastal ja doktoritöö Tartu ülikoolis 1991. aastal, sai 1992. aastal TÜ korraliseks professoriks. Tema teeneks oli ülikoolis välismajanduse õppesuuna rajamine. Janno Reiljan aitas järjekindlalt kaasa Eesti riigi taastamisele, töötades 1992. aastal peaministri nõunikuna, hiljem Riigikogu IX, X ja XI koosseisu liikmena. Seejuures suutis ta alati säilitada huumorimeelt, mis aitas üle saada raskustest ja innustas kaaslasi.

Janno Reiljan (1951–2018) was the innovator of the School of Economics and Business Administration who was responsible for its development as a Dean and Vice Dean for Development in the groundbreaking period of the 1990s. Many basic principles that are valid today, such as the importance of research and international cooperation, quality of study materials and theses, as well as doctoral students' summer camp were initiated during that time.

Janno Reiljan graduated from the Tartu State University in 1975 with *cum laude* in the speciality of economic cybernetics, defended his candidate of science (PhD) dissertation in 1980 at the Moscow State University and his doctor of science degree at the University of Tartu in 1991. He became a full professor in 1992. To him belongs the merit of starting international economics studies at the University of Tartu. Janno Reiljan contributed consistently to the restoration of Estonian state being an advisor to the Prime Minister in 1992 and member of the IX and X Riigikogu (Parliament of Estonia). He was also a man of good sense of humor that helped to face challenges and inspired many people.

Professor Janno Reiljan oleks 8. oktoobril 2021. aastal saanud 70.aastaseks. Kahjuks lahkus ta meie hulgast juba 23. jaanuaril 2018. aastal. Tartu Ülikooli majandusteaduskond ja vilistlasühing Hermes korraldasid 8. oktoobril 2021 aastal DELTA

õppehoones Tartus professor Janno Reiljani 70. sünniaastapäeva tähistamiseks kokkusaamise. Avasõnad ütles Tartu Ülikooli majandusteaduskonna juhataja professor Kadri Ukrainski, kes ise on kaitsnud oma doktoritöö Janno Reiljani juhendamisel. Seejärel andis professor Urmas Varblane ülevaate Janno Reiljani elukäigust ja tema panusest Eesti riigi, majandusteaduse ja majandusteaduskonna arengusse.

Keskseks sündmuseks kujunes Janno Reiljani mälestustahvli avamine majandusteaduskonna Teerajajate seinal, mis on rajatud meenutamaks Tartu Ülikooli majandusteaduskonna arengu seisukohalt väga olulisi isikuid. Teerajajate seinal on Janno Reiljani kõrval veel järgmised majandusteadlaste mälestustahvlid: poliit-ökoonoomia professor Adolph Wagner (1835–1917), statistika professor Etienne Laspeyres (1834–1913), majandusgeograafia professor Edgar Kant (1902–1978), ettevõtetmajanduse professor Eduard Poom (1902–1986), kaubandusökoonoomika professor Karl-Feliks Sauks (1915–1983), rahanduse professor akadeemik Raimund Hagelberg (1927–2012), statistika professor akadeemik Uno Mereste (1928–2009), majandusajaloo professor Valner Krinal (1929–2014).

Mälestustahvli avamisele järgnesid arvukad sõnavõttud Janno Reiljani õpingukaaslastelt, kolleegidelt õppejõududelt, arvukatel õpilastelt ja perekonna esindajatelt. Meenutustes rõhutati, et Janno Reiljani elu oli tihedalt seotud Tartu Ülikooli majandusteaduskonnaga. Ta lõpetas 1975. aastal *cum laude* majandusküberneetika eriala, millele järgnes aspirantuur ja kandidaadiväitekirja kaitsmine Lomonossovi nim. Moskva Riiklikus Ülikoolis (Moskva RÜ) 1980. aastal ning doktoritöö kaitsmine Tartu Ülikoolis 1991. aastal, millele järgnes Tartu Ülikooli korraliseks professoriks valimine 1992. aastal. Janno Reiljan kui majandusteadlane ja suurepärase juht panustas oma tähelepanuväärse tegevusega nii Tartu Ülikooli ja selle majandusteaduskonna, aga ka tervikuna kogu Eesti riigi arengusse.

Tartu Ülikooli majandusteaduskonna õppejõuna alustas ta 1980. aastal, kui saabus Moskva RÜ-st pärast edukat kandidaadiväitekirja kaitsmist tagasi majandusküberneetika ja statistika kateedrisse. Janno Reiljan arendas sel perioodil edasi kandidaaditöös alustatud kvantitatiivsete meetodite kasutamist majandusanalüüsis, pöörates eriti rõhku faktoranalüüsi ühendamisele regressioonimudelitega. Väga olulise tõuke tema teadustööle andis võimalus 1983. aasta sügisel minna kümneks kuuks DAADi (*Deutscher Akademischer Austauschdienst*) stipendiumiga Bonni Ülikooli. Sellest tekkis uus teadussuund – otsustusprotsesside matemaatiline modelleerimine, mille tulemusena ilmus Moskvast 1989. aastal monograafia “Juhtimisotsuste analüütilised alused”. Selle töö põhjal kaitses ta ka Tartus oma doktoritöö.

1980. aastate lõpus alanud siirdeprotsesside käigus hakkasid toimuma ka muutused Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas. Ühe muudatuste suunana nähti suurt vajadust hakata õpetama aineid, mis on seotud rahvusvahelise majanduse ja rahvusvahelise ettevõtlusega. Selleks õppesuuna arendamise eest võttis vastutuse Janno Reiljan. Hea toetuse andis sellele võimalus 1989. aasta sügisel suunduda kümneks kuuks jälle DAAD stipendiumiga Saksamaale Kieli Ülikooli, sh Kieli Maailmamajanduse Instituuti /Kieli MMI/, mis on välismajanduse suunas maailmas üks juhtivaid keskusi. Samal ajal oli välismajanduse suuna teine arendaja Urmas Varblane stažeerimas Augsburgi Ülikoolis,

samuti DAAD stipendiumiga. See võimaldas 1990. aastal Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas käivitada välismajanduse alase õppe- ja teadussuuna, millest kujunes väga tugev akadeemilise järelkasvu pakkuja nii majandusteaduskonnale kui Eestile tervikuna. Välismajanduse eriala lõpetanute hulgas on Euroopa Komisjoni kõrgeid ametnikke, Eesti Vabariigi ministreid ja ka peaminister, samuti suurte ettevõtete tegevjuhte. Oma arendustöö juures pööras J. Reiljan väga suurt tähelepanu rahvusvahelistele suhetele ja koostööle välispartneritega. Juba 1990. aastate keskkel suutis ta saada teadustööle rahastust erinevatest välismaistest allikatest, näiteks *Volkswagen Stiftung*, *Konrad Adenauer Stiftung*, *Maailmapank* jne. Sellel perioodil uuris ta intensiivselt siirdeprotsessi läbivate väikeriikide majandusliku konkurentsivõime küsimusi ja konkurentsivõime mõõtmise probleeme. Janno Reiljan juhtis mitmeid teadusuuringuid: “Eesti majanduskeskkonna mõju konkurentsivõimele” (1995–1998), “Eesti majanduse konkurentsivõime ühinemisel Euroopa Liiduga” (1999–2003) ning “Eesti jätkusuutliku ja tasakaalustatud arengu strateegiad ühinemisel Euroopa Liiduga” (2003–2007).

Kuid Janno Reiljan ei piirdunud vaid ühe õppesuuna ja teadussuuna arendamisega, vaid võttis murrangulistel 1990. aastatel vastutuse kogu teaduskonna arengu eest dekaanina (1993–1996) ja seejärel arendusprodekaanina (1996–1999). Ta oli nende teaduskonna töötajate hulgas, kes võitlesid Tartu Ülikooli ümberkujundusprotsessis majandusteaduskonna püsimajäämise eest. Koos kolleegidega koostas J. Reiljan majandusteaduskonna strateegilise arengukava, millest on pärit paljud seniseni kehtivad majandusteaduskonna tegevuse aluspõhimõtted – teadustöö ja rahvusvahelise koostöö tähtsustamine, õppematerjalide ja üliõpilastööde kvaliteet, doktorantide suvekool. Tema kui arendusprodekaani juhtimisel toimus ka majandusteaduskonna uue kodu Oeconomicumi kujundamine ja uude õppehoonesse kolimine 1999. aastal.

Ülimalt oluline oli majandusteaduskonna arengu seisukohalt töö, mida Janno Reiljan tegi akadeemilise järelkasvu loomisel. Ta algatas välismajanduse seminaride idee, millest kasvas välja majandusteaduskonna doktorikool, mis sel suvel tähistab juba 23. aastapäeva. J. Reiljani juhendamisel kaitsti kokku viis doktoritööd ja kümneid magistritööd. J. Reiljani poolt juhendatud doktorandid on juba tunnustatud teadlased ja Tartu Ülikooli majandusteaduskonna õppejõud. Maaja Vadi on juhtimise professor, Urmas Varblane on rahvusvahelise ettevõteteaduse professor, Kadri Ukrainski on teadus- ja innovatsioonipoliitika professor.

Janno Reiljan oli majandusteadlane, kelle jaoks oli oluline, et teadmised jõuaksid ka tegelikult riigi juhtimisse. See ilmnis juba ammu enne Eesti iseseisvuse taastamist, kui ta oli aktiivne osaleja Noorte Majandusteadlaste Klubi (NMK) tegevuses. See organisatsioon koondas 1980. aastatel aktiivseid noori majandusteadlasi, kes arutasid võimalusi, kuidas Eesti majanduse juhtimist saaks paremaks muuta. Klubi initsiatiivil toimusid Eestis sel perioodil iga-aastased konverentsid.¹ Neis aruteludes tekkinud

---

¹ NMK tegevusest ja ka teiste kolleegide stažeerimisest Saksamaa ülikoolides (Toomas Haldma, Sulev Mäeltsemees, Matti Raudjärv /november-detsember 1989 üheaegselt Janno Reiljaniga Kieli Ülikooli majandusteaduskonnas ja ülikooli samas hotellis, mille kõrval asus Kieli MMI-IfW-Kiel suurepärase majandusraamatukogu – ZBW/, Jüri Sepp, Urmas Varblane), arenes välja majanduspoliitika tegevussuund, kus Janno Reiljan aktiivselt osales. Nimelt toimus mais 1984

mõtteid sidus J. Reiljan edaspidi edukalt uute teadmistega, mis võimaldas tal ülikoolitöö kõrvalt 1990. aasta alguses töötada Eesti Vabariigi Peaministri Tiit Vähi majandusnõunikuna. Kuid sügavam sekkumine Eesti riigi juhtimisse toimus siis, kui Janno Reiljan liitus Eestimaa Rahvaliiduga. Selle tulemusena osutus ta valitus Riigikokku ja seal töötas ta aastatel 1999–2007 Riigikogu IX, X ja XI koosseisu liikmena. Oma teadmisi Eesti majandusest ja selle arenguprobleemidest sai Janno Reiljan kasutada 2003–2004. aastal ka Euroopa Parlamendi vaatlejaliikmena.

Tartus, aprill 2022

Professor akadeemik Urmas Varblane

Õpilane, kolleeg ja sõber

---

kolmepäevane nn laevakonverents mootorlaeval „Vanemuine“ (Tartu-Värsk-Pihkva-Värsk-Tartu; sõites toimus laeval ka konverentsitöö kolmes sektsioonis) ja avaldati teadusartiklite-teeside kogumik. Teine konverents toimus kümme aastat hiljem (1994) ja kolmas aastal 1995. Aastast 1996 muutus konverents juba rahvusvaheliseks, kus ka mitmed Janno kolleegid-koostööpartnerid Saksamaalt osalesid (näiteks, Kielist prof. dr Manfred O. E. Hennies, prof. dr Toni Schulz jt). Edasi jätkusid konverentsid igal aastal kolmepäevastena, sh viimasel päeval loodusprogrammiga (valdavalt juunis-juulis). Artiklite kogumikust arenes välja rahvusvaheline kolmekeelne teadusajakiri (2007), kus professor Janno Reiljan oli aktiivne toimetaja ja nõudlik retsensent kuni oma surmani. Aastast 2013 muutsime konverentsi toimumise kohta, Värsk Sanatooriumi asemel sai toimumiskohaks Jänedä Mõis. Aastal 2018 suvel osales Janno viimast korda Jänedal konverentsil ja sama aasta sügisel kuni jõuludeni oli ta aktiivne ka järgmise aasta konverentsi ettevalmistamisel ja ajakirja väljaandmisel. Janno oli oma ettepanekutega tubli osaleja meie ajakirja taotlusel, saamaks rahvusvahelise andmebaasi Scopus. Pärast nelja-viie aastast pikka protsessi, otsustas Scopuse Nõukogu ajakirja sobivaks (juuni alguses 2019). Enne oli ajakiri juba kümnekonnas rahvusvahelises andmebaasis, sh maailma suurimas, USA kongressi raamatukogus. Seega alates aastast 2019 on meie ajakirjas avaldatud tööd indekseeritud Scopuse andmebaasis ning samuti ETISe 1.1 tasemel. Paraku ei saanud Janno osa sellest edust ja rõõmsast otsusest, mille saamiseks oli suur annus ka tema tööd. Janno oli kõva töömees, suurepärase kolleeg ja hea sõber. Käesoleval, 2022. aastal toimuks konverents juba 30. korda ja ajakiri ilmub XXX aastakäiku. Kahjuks ilma Jannota, kuid ikkagi temale mõeldes ja teda meenutades. (Toimkondade nimel: Matti Raudjärv /konverentside peakorraldaja ja ajakirja peatoimetaja/).